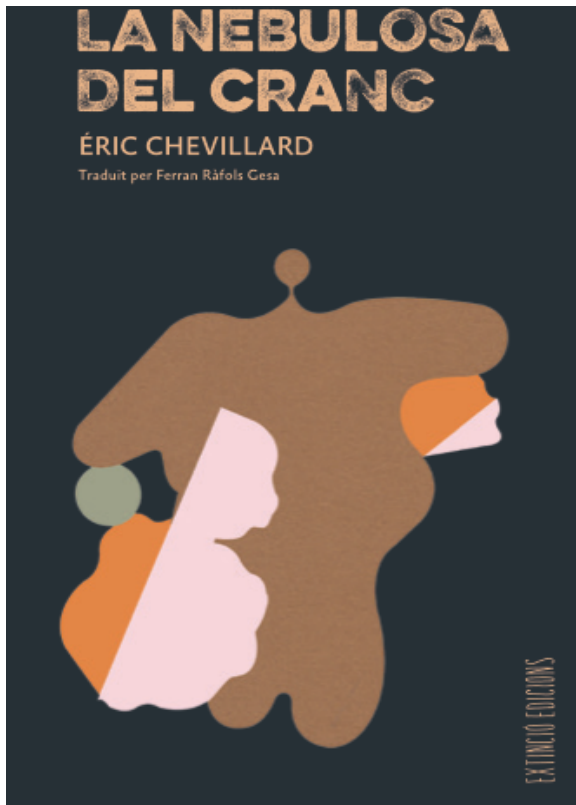

La nebulosa del cranc

Éric Chevillard

ISBN: 978-84-949533-3-0

AUTOR: ÉRIC CHEVILLARD

COL·LECCIÓ: AFÀSIA

GÈNERE: HUMOR ABSURD I
EXISTENCIALISTA

FORMAT: 14X18 cm

ENQUADERNACIÓ: RÚSTICA AMB
SOLAPES

EDICIÓ: MAIG DE 2020

PREU: 15 EUROS

Aquest llibre és, realment, una biografia, la d'en Crab, des de cap inici concret fins a tots els dies de la seves morts. A través d'un successió aleatòria de petits episodis vitals, assistim als patètics esforços del protagonista per esbrinar qui és i per entendre alguna cosa. Per unir els punts que donin algun sentit a la seva nebulosa.

Com si fos el més pelacanyes dels avatars de Beckett o un Maldoror abúlic, “La nebulosa del cranc” explora els temes de la tortura de la consciència i la dialèctica entre integració/evasió de la realitat, i ho fa jugant amb una una narrativa lúdica, enrevesada i entremaliada, que sembla demanar-se si les immenses preguntes humanes valen més que la migdiada d'un gat al sol d'una tarda d'estiu.

“La nebulosa del cranc” va guanya el premi Fénéon l'any 1993.

ÉRIC CHEVILLARD (juny de 1964), escriptor francès de narrativa experimental i humorística ha publicat nombroses obres per Les Éditions de Minuit, la casa editorial que publicà les principals obres de Beckett, un dels seus principals referents al costat d'Henri Michaux, Lautréamont o Roger Caillois. En la seva extensa llista de publicacions, podem trobar-hi *Palafox*, *Préhistoire*, *Un fanôme* (segona part de “La nebulosa del cranc”), *Le Vaillant Petit Tailleur* (Premi Wepler), *Démolir Nisard* (premi Roger Caillois) o *Dino Egger* (Premi Virilo). Stajanovista de l'escriptura, poc es coneix de la seva vida personal. Ell mateix diu que el seu biògraf va morir d'avorriment.

PREFACI

Un llibre es perd completament quan passa d'una llengua a una altra, em deia no fa gaire, decebut de veure que, allà on jo m'havia cuidat molt de posar els punts sobre les is, el meu traductor hongarès els havia posat sobre les ös...

Necessàriament imperfecta, també pot passar que una traducció no sigui gens desafortunada. Hi ha textos que en surten més fermes, les imperfeccions desapareixen, llimades, allisades pel traductor diligent i compassiu, com el pulmó flàccid i arrugat que s'infla amb l'aire vivificant de les muntanyes. També hi ha textos que, petrificats en el ciment de la seva llengua d'origen, revelen la seva polisèmia en les llengües d'acollida i en surten revitalitzats. La seva bellesa plena de patina recupera la llum; una mica com lluen les escates noves després de la muda. O sigui que aquella vella frase francesa també podia ser aquesta jove frase xinesa, o aquella atlètica croata! I tot d'una el text conquereix territoris desconeguts, i endinsant-s'hi per força treu profit de les trobades imprevistes i les realitats —estrangeres als seus motius i els seus objectius conscients— a què es confronta en el moment d'expatriar-se. I quina sintaxi adopta, ara, de cop i volta! No sabíem que fos tan elàstica!

Sempre he considerat que aquest nom tan breu, Crab, de fet era un pronom personal. El pronom personal que ens faltava, el del subjecte plàstic, universal, polimorf, a qui li pot passar qualsevol cosa i que s'ofega en cadascun dels pronoms existents, jo, tu, ell o ella, nosaltres, vosaltres, ells o elles... Qui aspira a experimentar l'absolut ha de saber trobar suports a tot arreu. Les traduccions amplien el camp d'acció d'en Crab. Li ofereixen noves oportunitats de multiplicar-se. I ell se n'aprofita amb avidesa. I no sense una certa angoixa, perquè té aquest caràcter.

Vet aquí doncs la nebulosa catalana, vet aquí en Crab metamorfosat, fent-se l'espavilat al cel de Barcelona! En la seva vida plena d'incomoditats i dures proves, per fi una sort, una alegria!

[ÉRIC CHEVILLARD]

EPÍLEG

PER TIM WARREN

Deixeu-me començar aquest epíleg oferint les meves sinceres disculpes. Quan un llibre és tan bo com aquest, es desencadena una reacció natural. Una successió lògica d'esdeveniments. Amb cada paraula de més que escric, te l'estic postergant, menant-te pel camí errat, pervertint els teus instints naturals. Honestament, em fascina que segueixis aquí. Al cap i a la fi, la part de davant del llibre és el millor lloc per començar a rellegir-lo i només és un centímetre i mig enrere.

#

Hola de nou.

Quan vaig llegir *La Nebulosa del cranc*, als meus vint-i-pocs anys, admeto que no me'n sabia avenir gaire. És a dir, em va encantar —em va fascinar. Era juganer, melancòlic, irònic. Era ridícul. Semblava fer tot allò que li abellia (aquella llibertat!, era revitalitzant). No havia llegit res de semblant (encara no ho he fet, a part d'altres escrits d'en Chevillard). Sentia com si una porta —una que no sabia que existia— s'hagués obert; noves possibilitats desbloquejades (no només la possibilitat de l'existència de portes secretes).

I, hòstia, era divertit.

Però...

Què redimonis era exactament?

Es podia anomenar novel·la? Ella voldria que l'anomenessin novel·la?

¿Pot ser que alguns de vosaltres us hagueu embarcat en aquest epíleg fent-vos la mateixa pregunta? Certament, alguns crítics (online i d'onsevilla) són molt cabuts amb la idea que no és una novel·la i s'ofenen davant la possibilitat que ho sigui (per no parlar del seu obstinat fracàs a l'hora de ser realista, consistent o, fins i tot, de tenir una trama).

La meva resposta a la pregunta —com, en aquest punt, ja et pots imaginar— va ser girar cua cap al principi de la novel·la i llegir-la sencera una altra vegada.

Bàsicament, tan sols en volia més. I de quina altra manera ho podia aconseguir de forma immediata?

Però potser també —pensava—, si aquesta vegada la llegia completament en els seus propis termes (sense expectatives ingènues sobre un argument, desenvolupament de caràcters o consistència), seria possible desxifrar-ne algunes coses?

Han passat aproximadament divuit anys d'aquella primera (i segona) lectura.

Mentrestant, he après francès (per llegir més Chevillard), he obtingut un màster en redacció, he esdevingut guionista i editor. Escric microficcions estranyes i sovint humorístiques, cada dia, per entretenir-me a mi i altres procrastinadors a Twitter. Quan la gent, de forma poc imaginativa, no insisteix a saber el meu nom, dic que soc escriptor (podria dir que bona culpa d'això la té en Crab, només per carregar-li una cosa més a la seva llista de crims i faltes).

Les competències adquirides en francès i l'implacable pas del temps m'han proporcionat, a més a més, el gran plaer de llegir la major part dels llibres de Chevillard (que sembla que mai està no escrivint), moltes de les seves entrevistes (les millors, per sort, estan reproduïdes al seu lloc web: eric-chevillard.net), alguns articles acadèmics sobre la seva obra, i, durant alguns anys, la seva fantàstica sèrie de crítiques setmanals a Le Monde (ja finalitzada i amb subscripció; de totes maneres, se n'ha publicat recentment un recull).

El que vull dir és que, amb els beneficis del temps i un estil de vida profundament sedentari, crec haver assolit una resposta ferma i definitiva a la pregunta abans formulada: La Nebulosa del cranc és una novel·la?

La meva resposta:

Sí, no ho és. “La Novel·la” és també en bona mesura el seu objectiu.

#

En primer lloc, els requisits per ser considerada novel·la (acadèmics, tapeu-vos els ulls).

Una novel·la necessita un personatge central a qui li passin coses. Aquest personatge també ha de voler alguna cosa, idealment (si no, no hi ha res en joc ni passa res en realitat). Cal que es desplegui algun tipus de narrativa al llarg del llibre sobre les experiències d’ell o ella. I tot plegat hauria de ser més o menys fictici.

Aquest és, crec, el mínim comú denominador d’una novel·la.

Ningú discutirà pas que en Crab és ficció (tot i que seria divertit intentar-ho).

Ell és clarament el personatge central (a menys que decideixis que, altrament, ho és la imaginació, o la literatura en si mateixa, o el llenguatge, o la lògica, o la novel·la, o... però de totes maneres, això no és una tesi doctoral). Definitivament, li passen coses (tot i que solen ser coses impossibles) força rutinàriament i tot sovint més d’una vegada (vegi’s: mort; naixement; pèrdua d’extremitats). I en nom de l’exhaustivitat: sí, decididament és un llibre. En proporcions i polpa de cel·lulosa. Té coberta i tot plegat.

Dels dos criteris restants, permeteu-me despatxar el fàcil en primera instància: què és exactament el que vol en Crab?

En Crab no desitja res més que entendre’s a si mateix, el món i quin lloc hi ocupa. Com tots nosaltres (fins i tot una mica més). És més, es desvia per encaixar-hi; ser una persona corrent, com qualsevol altra (un esforç paradoxalment impossible, per a en Crab, que gairebé sempre el deixa encara més a la deriva). I, al mateix temps, està decidit a ser ell mateix —si pogués descobrir qui és.

I què passa quan (inevitablement, invariablement) fracassa en totes i cadascuna de les coses abans esmentades? Doncs simplement que un impertèrrit Crab refà el món; transforma la crua realitat de forma imaginativa i radical, per tal que respongui a les seves necessitats extravagants (no importa que els seus esforços es demostrin sovint contraproductius; si més no, aquest nou desgavell ha estat una creació seva, i això té un valor —que convé apreciar).

I per tancar —la pedra encara a la sabata—, l’estructura narrativa: les prolixes i enginyoses temptatives d’en Crab per saber qui és (categòricament, d’una vegada i per sempre) i quin és el

seu lloc al món (una closca on no s'hi cap; de veritat que no hi ha més talles?), la seva eterna batalla per obtenir el millor d'aquest sistema trucat, la vida (tan cruel, tan injusta, tan evidentment i criminalment predisposada en contra d'ell des del funest dia del seu naixement fins a tots els dies de la seva mort)... Això diria que, comptat i debatut, és una narrativa.

Ara bé, ho admetré, es tracta d'una narrativa cubista i contradictòria; episòdica, no lineal, amb esdeveniments normalment impossibles fora del llenguatge i la imaginació; tot un insult a la cronologia. Hom tindria moltes dificultats per desgranar-la amb coherència (la pel·lícula no es podia veure, en Crab es va quedar adormit). Un mapa del conjunt seria un caos. Però, i què? És d'en Crab que estem parlant.

En Crab no és res si no és la possibilitat de ser-ho tot i el seu contrari alhora. Amb prou feines pot mantenir tots els cargols junts. Podria ser alguna cosa diferent la narrativa de la seva vida?

Per tant, sembla que, al cap i a la fi, tractem amb una novel·la.

I ara que tot el treball de base està fet, seguim endavant.

(I la pedra va rodolar feliç per sempre més.)

Ai las!, he parlat prematurament. Ja no es tracta de la insistent punxada de la pedra. És una cosa que costa més de foragitar: els Realistes. Però suposo que, un moment o altre, sempre hem de tenir-hi tractes...

“Oh, tot plegat suposo que és molt enginyós. Però si res d'això pot existir, per què hi he de parar esment?” “Qualsevol pot parodiar la literatura.” “Estripa les convencions tant com vulguis, company —però què hi poses al seu lloc?” “Escriu un llibre de veritat, setciències!”

(Un fort aplaudiment per al Cor dels Homes de Palla, dames i cavallers.)

Càrrecs com aquests s'han imputat a Chevillard en moltes ocasions. I quan es tracta de la traducció de la seva obra, aquells prenen, si és possible, encara més volada: ¿no n'hi ha prou d'escriure aquesta classe de coses, sinó que també es comet el funest error de traduir-les?. “No tens res més important a publicar?” (Xst! No esteu fent hores extres, nois).

Hi ha un càrrec que també se li podria etzibar: escapisme. Si no t'agrada la realitat, canvia-la. T'has de comprometre-hi seriosament en lloc d'evadir-te'n.

Però, afortunadament, jo m'he d'asseure aquí i defensar Chevillard. No soc el seu advocat.

Ell ja ho ha fet per mi. En moltes entrevistes. Únicament deixeu-me fer-vos cinc cèntims de com explica la seva pròpia obra.

En primer lloc, per Chevillard, la literatura és la realitat (o un altre pla de la realitat, un d'igualment real). Les experiències que hi tenim sovint són tan intenses, vívides, memorables i profundes com qualsevol altra de la nostra vida quotidiana —de vegades ho són més. No endebades, la literatura està connectada a la realitat pel llenguatge, el qual és el nostre principal mecanisme de comprensió, experiència i actuació sobre el món; fins i tot, un altre dels nostres sentits. Vivim en el llenguatge, no podem fugir-ne (com el peix de l'aigua).

En segon lloc, la literatura és la forma més privilegiada de la qual disposem per parlar sobre el món, l'expressió més elevada del llenguatge. La manera com descrivim i parlem del món ens atorga algun tipus de poder sobre ell. Allò que pot ser dit podria esdevenir real.

En tercer lloc, tant la literatura com el llenguatge (i la seva còmplice, la lògica) o bé poden ser emprats per reforçar les coses tal com són o bé per canviar-les; transformar i alliberar o amarrar i controlar; crear noves experiències o simplement replicar allò existent.

Finalment, la literatura és l'únic lloc on arribarem a experimentar la realitat d'una manera que difereix substancialment d'allò que ja és. El que li succeeix a en Crab sovint seria impossible fora de les pàgines del llibre (fins i tot, fora del llenguatge), però, en tot allò que el concerneix, ho hem experimentat. Utilitzar la literatura només per copiar la realitat, reportar-la merament per crear de nou el mateix però amb l'etiqueta de “ficció”, resulta un malbaratament del seu potencial. (I, de totes maneres, quanta escassetat hi ha d'allò de sempre?)

En resum, Chevillard no vol evadir-se totalment de la realitat (tota literatura en parteix), però tampoc conformar-s'hi. Vol defensar-se'n. De fet, per què hi donem tanta autoritat? Per què sempre és present? La gran meta darrere tota la gresca i xerinola (una que ell comparteix amb molts, si no tots, els seus protagonistes) és pocs menys que una transformació radical de “le système en vigueur” (menys refinadament: les coses tal com són i com funcionen) —des de dins.

I tot plegat ens porta al seu mètode. En una paraula: sabotatge.

He esmentat les dues potències de la literatura: llenguatge i lògica. Aquestes són les dues armes més potents en el manteniment de l'estat de les coses, confinant-nos dins uns límits en contra nostre —però també la porta d'accés de Chevillard. S'apropia d'elles, les doma i les utilitza per a l'objectiu contraposat. En última instància, també les vol alliberar —de la càrrega d'haver de reforçar i ratificar “le système en vigueur”—, restaurar-los una mica la innocència, restituir-los el potencial per la creació pura, joiosa.

Tria una pàgina qualsevol de La Nebulosa del cranc i hi trobaràs exemples vívids i extremadament divertits de la lògica sediciosa i alliberadora de Chevillard, que empeny cap a un punt de ruptura —i més enllà. No cal que aprofundeixi més en això, penso. És més interessant

abordar com distorsiona la llengua (no només el francès, per cert, sinó la resta de llengües a les quals són traduïdes les seves obres).

Els escriptors acostumen a tractar d'eludir clixés, frases fetes, llocs comuns, etc. Chevillard també hi és al·lèrgic, però en això no és un escriptor més. Per a ell, els clixés (entre d'altres) són exemples de cancel·lació del pensament i del dubte, un lloc on les idees han estat immobilitzades, palesament fossilitzades i polvoritzades fins a quasi desaparèixer. Creu que molt més constructiu que evasiu és assaltar-les creativament: restaurar la seva capacitat de sorprendre i significar alguna cosa nova, alliberar-les del seu paper d'apuntalar el que ja és. Desafiaria qualsevol a trobar un clixé a La Nebulosa del cranc que resti sa i estalvi —i aquest és un dels secrets de la seva felicitat, que mai et portarà a llocs que siguin totalment familiars.

I amb això arribem, finalment, a la literatura en si mateixa. Una vegada més, la meta de Chevillard és revitalitzar i alliberar la literatura. Però exhumar-la de l'estancament profund, cavernós i adotzenat —passant-ho bé amb els seus trops, formes, convencions, gèneres i tota la resta— és només el principi.

Apareix en tota la immensitat al bell mig del punt de mira de Chevillard: “le bon vieux roman” —la vella, sòlida i confiable novel·la. Confortable i previsible (i esfilagarsada) com unes velles sabatilles. La forma més comuna de la literatura.

He insistit amb La Nebulosa del cranc com a novel·la perquè, al marge de complir uns mínims, parteix, d'altra banda, d'on ningú esperaria —fins al punt que et demanes a tu mateix si paga la pena preguntar-te com cal anomenar-la. I això és exactament el que penso que persegueix Chevillard. No és una novel·la que pugui ser acusada de seguir un model preexistent ni d'ajudant o còmplice de la realitat en la limitació o constrenyiment a la imaginació. Fins i tot les ambicions i ansietats d'en Crab, sorprenentment familiars, les seves motivacions —allò que de més realista té el llibre— mai evolucionen cap a on tothom s'espera.

No. Acabes La Nebulosa del cranc pensant: “potser una novel·la ho pot ser tot! Escriure pot ser qualsevol cosa”. O, almenys, jo ho vaig fer. I aquesta infecciosa sensació de felicitat és el que m'agrada més del llibre —al costat del sentit de l'humor, per descomptat. És una lectura realment joiosa i alliberadora.

#

Hauria d'escriure tothom com Chevillard? És això el que miro de dir? No, per descomptat (permetem al noi guanyar-se la vida). Vull dir que, per a tots aquells que volen escriure literatura, aquest llibre és una invitació i un repte obert a crear sense subjugar-se als patrons que han disposat per a tu —per crear art, no fer imitacions— i per no resignar-se a la realitat. Un recordatori útil, també, és que “escriure sobre el que coneixes” no és necessàriament el millor consell per a escriptors. Escriu sobre el que no coneixes. Diverteix-te una mica. La imaginació és una cosa terrible de malgastar.

#

El meu agraïment sincer per haver arribat fins aquí. Ha estat un autèntic (i una mica surrealista) privilegi escriure això; ser una petita part d'aquesta edició del que probablement és el meu llibre preferit, el que de ben segur significa més per a mi. No importa que no pugui llegir la meua pròpia contribució (no parlo ni un borrall de català); en un llibre com aquest, sembla que això, simplement, encaixa.

Però abans de marxar, he de dir una última cosa; aquest no és l'únic paper protagonista d'en Crab. Si llegiu francès, tracteu d'aconseguir *Un fantôme*. És igual de bo, però no està traduït a cap idioma. Mentrestant, no desespereu, sempre podeu tornar al principi i llegir aquest de nou. Premia't a tu mateix, si encara no ho has fet.

En Crab s'espera.

I no ha patit prou, ja?

FONTS D'INFORMACIÓ

BLOG D'ÉRIC CHEVILLARD <http://autofictif.blogspot.com/>

PÁGINA WEB ÉRIC CHEVILLARD <https://www.eric-chevillard.net/>

FITXA A LES ÉDITIONS DU MINUIT <http://www.leseditionsdeminuit.fr/auteur-Chevillard-%C3%89ric-1389-1-1-0-1.html>

ARTICLES D'ÉRIC CHEVILLARD A LE MONDE <https://www.lemonde.fr/signataires/eric-chevillard/>